

DOMSTOLENS DOM
av den 9 mars 1978 *

I mål 106/77

har Pretore di Susa (Italien) till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Amministrazione delle Finanze dello Stato

och

Simmenthal S.p.A., med säte i Monza.

Begäran avser tolkningen av artikel 189 i EEG-fördraget, särskilt vad gäller konsekvenserna av gemenskapsrättens direkta tillämplighet vid konflikt med eventuella motstridande bestämmelser i nationell rätt.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden H. Kutscher, avdelningsordförandena M. Sørensen och G. Bosco samt domarna A. M. Donner, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart och A. O'Keeffe,

generaladvokat: G. Reischl,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

Genom beslut av den 28 juli 1977, som kom in till domstolen den 29 augusti 1977, har Pretore di Susa med stöd av artikel 177 i EEG-fördraget ställt två

* Rättegångsspråk: italienska.

frågor om tillämpningen av principen om gemenskapsrättens direkta tillämplighet, såsom denna framgår av artikel 189 i fördraget, för att kunna avgöra konsekvenserna av denna princip vid en motsättning mellan en gemenskapsrättslig regel och en senare införd nationell lagbestämmelse.

- 2 Härvid finns anledning att påpeka att Pretore i ett tidigare skede av tvisten har hänskjutit tolkningsfrågor till domstolen för att kunna göra en bedömning av förenligheten med fördraget och vissa bestämmelser i förordningar – särskilt rådets förordning nr 805/68 av den 27 juni 1968 om den gemensamma organisationen av marknaden för nötkött (EGT nr L 148, s. 24, fransk version; svensk specialutgåva, del 03, volym 02) – av vissa hygienavgifter, som togs ut vid import av nötkött med stöd av "testo unico" i den italienska hygienlagstiftningen och vars nivå senast hade fastställts i en till lag nr 1239 av den 30 december 1970 (Gazetta ufficiale nr 26 av den 1 februari 1971) bilagd tabell.
- 3 Till följd av de från domstolen erhållna svaren i dom 35/76 av den 15 december 1976 (Recueil s. 1871) gjorde Pretore den bedömningen att uttaget av avgifterna i fråga var oförenligt med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna samt riktade ett föreläggande till Amministrazione delle Finanze dello Stato att återbetala de otilbörligen uppburna avgifterna med ränta.
- 4 Amministrazione delle Finanze överklagade föreläggandet.
- 5 Med hänsyn till parternas argument under det förfarande som följde med anledning av överklagandet, fann Pretore att det vid domstolen uppstått en fråga om motsättning mellan vissa gemenskapsregler och en senare nationell lag, dvs. lag nr 1239/70.
- 6 Pretore har påpekat att det enligt den italienska författningsdomstolens senare rättspraxis (domarna 232/75 och 205/75, beslut 206/76) krävs att frågan om den omtvistade lagen är grundlagsstridig enligt artikel 11 i grundlagen hänskjuts till författningsdomstolen.
- 7 Med beaktande av dels EG-domstolens fasta rättspraxis vad gäller gemenskapsrättens tillämplighet i medlemsstaternas rättsordningar, dels de olägenheter som kan uppstå då den nationella domstolen, i stället för att med stöd av sin egen behörighet betrakta en lag, som hindrar att gemenskapsrätten ges full verkan, som otillämplig, måste hänskjuta frågan om denna lags grundlagsenlighet, har Pretore vänt sig till EG-domstolen med följande två frågor:

- a) Enligt artikel 189 i EEG-fördraget och Europeiska gemenskapernas domstols fasta rättspraxis skall de direkt tillämpliga gemenskapsbestämmelserna, oberoende av medlemsstaternas nationella regler eller praxis, ges full och oinskränkt verkan i de senares rättsordningar och där tillämpas enhetligt, även som en garanti för enskildas personliga rättigheter. Följer härav att de ifrågavarande reglernas räckvidd skall förstås så att eventuella senare nationella bestämmelser som strider mot dessa gemenskapsregler automatiskt skall betraktas som otillämpliga, utan att det är nödvändigt att avvakta att dessa undanröjs av den nationelle lagstiftaren (genom upphävande) eller av något annat konstitutionellt organ (genom att bestämmelsen förklaras grundlagsstridig), särskilt om det, vad gäller det senare alternativet, tas i beaktande att eftersom den nationella lagen förblir tillämplig fullt ut ända tills den förklaras grundlagsstridig, gemenskapsreglerna inte kan ges någon verkan varför dessas fulla, oinskränkta och enhetliga tillämpning följaktligen inte kan garanteras och inte heller enskildas subjektiva rättigheter kan skyddas?
- b) Om det, med anknytning till föregående fråga, kan antas att det enligt gemenskapsrätten är tillåtet att låta det genom de "direkt tillämpliga" gemenskapsbestämmelserna uppkomna skyddet av subjektiva rättigheter dröja ända tills de eventuella nationella bestämmelser som strider mot dessa gemenskapsregler faktiskt upphävs av de behöriga nationella organen, skall då ett sådant upphävande ha full retroaktiv verkan så att de subjektiva rättigheterna inte skadas på något sätt?

Hänskjutandet till domstolen

- 8 Den italienska regeringens ombud har i sitt muntliga yttrande uppmärksammat EG-domstolen på en dom av Corte costituzionale, nr 163/77 av den 22 december 1977 som gavs med anledning av några frågor om grundlagsenlighet från domstolarna i Milano och Rom och i vilken författningsdomstolen förklarade att vissa bestämmelser i lag nr 1239 av den 30 december 1970, däribland de bestämmelser som berörs av tvisten vid Pretore di Susa, var grundlagsstridiga.
- 9 Ombudet har anfört att frågorna från Pretore förlorat sin betydelse, eftersom de omtvistade bestämmelserna undanröjts genom förklaringen att de var grundlagsstridiga, varför det inte längre finns anledning att besvara dessa frågor.

- 10 Det skall härvid erinras om att EG-domstolen i enlighet med sin fasta rättspraxis betraktar en begäran om förhandsavgörande med stöd av artikel 177 som anhängig vid domstolen ända tills den har återkallats av den domstol som har gett in den eller upphävts av en högre instans efter överklagande.
- 11 En sådan verkan kan inte följa av den åberopade domen, som fattats inom ramen för ett förfarande som inte har något att göra med den tvist som har gett upphov till hänskjutandet till EG-domstolen och vars verkan i förhållande till tredje man inte kan bli föremål för denna domstols bedömning.
- 12 Denna inledande invändning från den italienska regeringen kan således inte godtas.

Saken

- 13 Den första frågan går i huvudsak ut på att få ett klargörande av konsekvenserna av en gemenskapsrättsbestämmels direkta tillämplighet då denna bestämmelse är oförenlig med en av en medlemsstat senare antagen lagbestämmelse.
- 14 Den direkta tillämpligheten, sedd ur detta perspektiv, innebär att gemenskapsrättsreglerna skall tillämpas fullt ut och på ett enhetligt sätt i alla medlemsstater, från och med dagen för reglernas ikraftträdande och under hela giltighetstiden.
- 15 Dessa bestämmelser medför således omedelbart rättigheter och skyldigheter för alla som de berör, oavsett om det gäller medlemsstater eller enskilda som är parter i rättsförhållanden som omfattas av gemenskapsrätten.
- 16 Dessa verkningar gäller även för varje domstol som, i egenskap av medlemsstatsorgan, inom ramen för sin behörighet har till uppgift att skydda de rättigheter som enskilda har erhållit genom gemenskapsrätten.
- 17 Enligt principen om gemenskapsrättens företräde skall dessutom fördragsbestämmelserna och institutionernas direkt tillämpliga rättsakter ha den verkan i förhållande till medlemsstaternas inhemska rätt att de inte endast medför att varje motstridande föreskrift i den befintliga nationella lagstiftningen blir automatiskt otillämplig i och med att gemenskapsreglerna träder i kraft, utan även hindrar – genom att dessa bestämmelser och rättsakter utgör en integre-

rad del av och har företrädare inom den rättsordning som är tillämplig inom varje medlemsstats territorium – att nya nationella lagstiftningsakter antas med giltig verkan till den del de är oförenliga med gemenskapsreglerna.

- 18 Ett erkännande av att nationella lagstiftningsakter, som gör intrång på området för gemenskapens utövande av sin lagstiftningsmakt eller som annars är oförenliga med gemenskapsrättsbestämmelserna, har någon rättslig verkan skulle innebära ett förnekande av den faktiska karaktären av medlemsstaternas ovillkorliga och oåterkalleliga åtaganden enligt fördraget och därmed även ett ifrågasättande av själva grunderna för gemenskapen.
- 19 Denna uppfattning bekräftas även av systematiken hos artikel 177 i fördraget, enligt vilken varje nationell domstol har rätt att vända sig till EG-domstolen så snart den anser att ett förhandsavgörande om en tolknings- eller giltighetsfråga som berör gemenskapsrätten är nödvändig för att den skall kunna döma i saken.
- 20 Denna bestämmelses ändamålsenliga verkan skulle försvagas om domstolen var förhindrad att omedelbart tillämpa gemenskapsrätten på ett sätt som stod i överensstämmelse med EG-domstolens avgörande eller rättspraxis.
- 21 Av det föregående sammantaget följer att varje nationell domstol som prövar en talan inom ramen för sin behörighet är skyldig att tillämpa gemenskapsrätten i dess helhet och att skydda de rättigheter som enskilda erhållit genom denna rätt genom att underlåta att tillämpa varje bestämmelse i den nationella lagstiftningen som kan strida mot gemenskapsrätten, oavsett om den bestämmelsen antagits före eller efter gemenskapsregeln.
- 22 Varje bestämmelse i en nationell rättsordning eller varje lagstiftnings-, förvaltnings- eller domstolspraxis, som kan få till följd en försvagning av gemenskapsrättens verkan på grund av att den domstol som är behörig att tillämpa denna rätt förvägras möjligheten att vid tillämpningstillfället göra allt som erfordras för att utelämna nationella lagbestämmelser som kan hindra gemenskapsreglernas fulla verkan, är följaktligen oförenlig med de krav som följer av gemenskapsrättens karaktär.
- 23 Så skulle vara fallet om vid ett motsatsförhållande mellan en gemenskapsrättsbestämmelse och en senare nationell lag lösningen av denna konflikt skulle vara förbehållen en annan myndighet – med egen befogenhet att företa skönsmässig bedömning – än den domstol som har att säkerställa gemenskapsrättens tillämpning, även om det till följd därav uppkomna hindret mot

gemenskapsrättens fulla verkan endast skulle vara temporärt.

- 24 Svaret på den första frågan blir således att en nationell domstol, som inom ramen för sin behörighet skall tillämpa gemenskapsrättsbestämmelserna, är skyldig att säkerställa att dessa regler ges full verkan genom att med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa varje motstridande – även senare – bestämmelse i nationell lagstiftning, utan att domstolen behöver begära eller avvakta ett föregående avskaffande av en sådan bestämmelse genom lagstiftning eller något annat konstitutionellt förfarande.
- 25 Under antagandet att det är tillåtet att låta skyddet av de genom gemenskapsbestämmelserna uppkomna rättigheterna dröja ända tills de eventuella nationella bestämmelser som strider mot dessa gemenskapsbestämmelser upphävs av de behöriga nationella organen, går den andra frågan huvudsakligen ut på att få besked om huruvida ett sådant upphävande alltid skall ha full retroaktiv verkan så att de personliga rättigheterna inte skadas på något sätt.
- 26 Av svaret på den första frågan följer att den nationella domstolen är skyldig att säkerställa skyddet av de genom bestämmelserna i gemenskapens rättsordning uppkomna rättigheterna, utan att domstolen behöver begära eller avvakta att eventuella nationella bestämmelser som utgör hinder mot en direkt och omedelbar tillämpning av gemenskapsreglerna först faktiskt upphävs av de härför behöriga nationella organen.
- 27 Härav framgår således att den andra frågan är överflödig.

Rättegångskostnader

- 28 De kostnader som har förorsakats den italienska regeringen och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla.
- 29 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid Pretore di Susa utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 28 juli 1977 förts vidare av Pretore di Susa – följande dom:

En nationell domstol, som inom ramen för sin behörighet skall tillämpa gemenskapsrättsbestämmelserna, är skyldig att säkerställa att dessa regler ges full verkan genom att med stöd av sin egen behörighet, om det behövs, underlåta att tillämpa varje motstridande – även senare – bestämmelse i nationell lagstiftning, utan att domstolen behöver begära eller avvakta ett föregående avskaffande av en sådan bestämmelse genom lagstiftning eller något annat konstitutionellt förfarande.

Kutscher

Sørensen

Bosco

Donner

Pescatore

Mackenzie Stuart

O'Keeffe

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 9 mars 1978.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

H. Kutscher
Ordförande